

ВИВЧЕННЯ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Ж. О. КОШКІНА

На сучасному етапі розвитку, модернізації та оновлення української освітньої системи мовно-літературна освіта є одним із пріоритетних напрямків.

У процесі навчання мов та літератур у сучасній школі необхідно орієнтуватися на життєві потреби учнів; розвивати в них уміння вирішувати реальні проблем, що виникають у різних життєвих ситуаціях; допомагати стати більш незалежними в своїх думках і діях, більш відповідальними і готовими до співробітництва з іншими людьми, що є умовою розвитку демократичного суспільства.

У 2017/2018 навчальному році вчителі-словесники загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням мовами національних меншин працюватимуть: **у 5–9 класах** — за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня, затвердженими наказом МОНмолодьспорту України від 03.04.2012 № 409 (із змінами);

у 10–11 класах — для 10–11-х класів — за Типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затвердженими наказом МОН України від 27.08.2010 № 834 (із змінами).

Робочі навчальні плани розробляються загальноосвітніми навчальними закладами щорічно на основі Типових навчальних планів і затверджуються відповідним органом управління освітою. Варіант Типового навчального плану (з вибором мови навчання, з вивченням мови національної меншини, із вивченням двох іноземних мов тощо) навчальний заклад обирає самостійно залежно від типу закладу, його спеціалізації, освітніх запитів учнів та їхніх батьків і з урахуванням кадрового та матеріально-технічного забезпечення.

У спеціалізованих школах (класах), ліцеях, гімназіях, колегіумах з поглибленим вивченням окремих предметів мовою навчання може бути мова національної меншини або така мова може вивчатися. У такому випадку під час розроблення робочих навчальних планів потрібно використовувати два варіанти Типових планів: для спеціалізованих шкіл, ліцеїв, гімназій, колегіумів і для загальноосвітніх навчальних закладів з вивченням (навчанням) мови(ю) національної меншини (у частині вивчення (навчання) мови(ю) національної меншини та «Літератури»).

Крім того, під час складання робочих Типових навчальних планів необхідно орієнтуватися на лист Міністерства освіти і науки України від 07.10.2016 № 1/9-542.

Звертаємо увагу, що факультативи, групові та індивідуальні заняття проводяться для окремих учнів або груп учнів. У разі цього в класному журналі або в окремому журналі зазначається, з яких навчальних предметів інваріантної складової вони проводяться; склад групи, яка відвідує факультативні заняття з предметів, і ведеться облік відвідування. Оцінювання навчальних досягнень учнів може здійснюватися за рішенням педагогічної ради (див. лист МОН України від 07.06.2017 № 1/9-315 «Про структуру 2017/2018 навчального року та навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів»).

e-ranok.com.ua

До змісту навчальних програм з мов і літератур національних меншин для учнів 5–9 класів, що введені до навчального процесу з 2013–2014 навчального року, внесено корективи та зміни, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804.

Ці навчальні програми розроблено на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462, і положень концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

У змінених програмах розкривається роль мов і літератур національних меншин у формуванні ключових компетентностей і посилюється компетентнісний підхід до їх вивчення; уточнено та деталізовано кількість навчальних годин на вивчення тієї чи іншої теми; спрощено окремі теми, що дублюють зміст освіти у відповідних лініях програм; вилучено матеріал, який певним чином дублюється в попередніх чи наступних класах; знято теми, які не відповідають віковим особливостям учнів, або втратили свою актуальність, або вивчаються в курсі української мови та літератури тощо.

Зміст програм забезпечує компетентнісний підхід, який передбачає формування ключових і предметних компетентностей.

Ключові (загальноосвітні) **компетентності** — це сукупність знань і навичок, яких потребує кожен учень як суб'єкт навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку і самореалізації.

Предметна компетентність — це здатність учня успішно застосовувати сукупність знань і способів дій з певного предмета (мови чи літератури) під час уроку або згідно з життєвою ситуацією.

Під час планування навчальної діяльності, формулюванні цілей та навчальних завдань учитель має їх співвідносити із завданнями розвитку ключових і предметних компетентностей, які схарактеризовано у спеціальній таблиці в пояснювальних записках навчальних програм.

Структура навчальних програм для кожного класу містить такі компоненти:

- пояснювальну записку;
- зміст навчального матеріалу, який представлено в таблиці, що складається з двох частин (у лівій — очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів з конкретизацією знанневого, діяльнісного й оцінно-ціннісного компонентів, у правій — зміст навчального матеріалу навчання);
- списку навчальної літератури.

Знаннєвий компонент — це перелік необхідних для засвоєння кожним учнем знань з тієї чи іншої мови та літератури, **діяльнісний** компонент — перелік конкретних умінь і навичок з мови та літератури, **оцінно-ціннісний** компонент — уміння, пов'язані з оцінкою (самооцінкою) на основі спостережень учнів.

Перелік ключових компетентностей співвідноситься з **наскрізними лініями**: «Екологічна безпека і безперервний розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека» і «Підприємливість і фінансова грамотність».

Названі наскрізні теми мають стати засобом інтеграції ключових і предметних компетенцій, навчальних предметів і предметних циклів.

Навчальна програма не обмежує самостійності та творчої ініціативи вчителя в реалізації основних ліній змісту навчання мов і літератур національних меншин. За потреби вчитель може вносити певні корективи в орієнтований розподіл годин, зазначений у програмі на вивчення предметів.

У 2017–2018 навчальному році необхідно користуватися наступними навчальними програмами для 5–9 класів:

з мов національних меншин

<...>

російська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою;

<...>

російська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою (початок вивчення з 5 класу);

російська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою (початок вивчення з 1 класу).

<...>

У 10–11 класах учителі працюють за навчальними програмами попередніх років (див. сайт Міністерства — www.mon.gov.ua).

Оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин у 5–9 класах здійснюється відповідно до Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів з мов національних меншин, що розміщені на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки України (лист МОН України від 30.08.2013 № 1/9–592 «Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання російської мови та інших мов національних меншин для використання в загальноосвітніх навчальних закладах, де навчаються рідною мовою або вивчають її» (www.mon.gov.ua); у 10–11 класах — відповідно до критеріїв оцінювання попередніх років.

У 9 класі в загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням або вивченням мов національних меншин необхідно користуватися наступними підручниками, що отримали дозвіл на друк:

<...>

1. «Російська мова (5-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Баландіна Н. Ф.);
2. «Російська мова (5-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Самонова О. І., Приймак А. М., Гайдаєнко І. В.);
3. «Російська мова (5-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Коновалова М. В., Фефілова Г. Є.);
4. «Російська мова (9-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Баландіна Н. Ф.);
5. «Російська мова (9-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Самонова О. І., Крюченкова О. Ю.);
6. «Російська мова (9-й рік навчання) для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Давидюк Л. В., Статівка В. І., Фідкевич О. Л.);
7. «Російська мова» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою (авт. Бикова К. І., Давидюк Л. В., Рачко О. Ф.);

<...>

e-ranok.com.ua

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ



РОСІЙСЬКА МОВА. 5–9 КЛАСИ.

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів
з навчанням українською мовою (початок вивчення з 1 класу)

Пояснювальна записка

Особливістю цього варіанта програми є її відповідність діючим Державним стандартам базової і повної загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 і положеннями концепції «Нової української школи» (2016 р.).

Навчання російської мови в основній школі спрямоване на досягнення кількох ієрархічно підпорядкованих цілей: загальної, галузевої та предметної.

Загальна мета базової освіти полягає в розвитку та соціалізації особистості учнів, формуванні національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку і самоосвіти в умовах глобальних змін і викликів.

Випускник основної школи — це патріот України, який знає її історію; носій української культури, що поважає культуру інших народів; компетентний мовець, який вільно спілкується державною мовою, володіє також рідною (у разі відмінності) й однією чи кількома іноземними мовами, має бажання та здатність до самоосвіти, виявляє активність і відповідальність у громадському й особистому житті, здатний до підприємливості й ініціативності, має уявлення про світобудову, дбайливо ставиться до природи, безпечно й доцільно використовує досягнення науки і техніки, дотримується здорового способу життя.

Галузева мета освітньої галузі «Мови і літератури» передбачає розвиток особистості учня, формування мовленнєвої та читацької культури, комунікативної та літературної компетентності, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій.

Предметна мета — формування гармонійно розвиненої мовної особистості, яка доречно і правильно використовує російську мову в різних сферах і ситуаціях спілкування.

У зв'язку з цим навчання предмета розглядається з погляду життєвої необхідності та передбачає вирішення таких завдань:

- розвинути потребу у вивченні російської мови як однієї зі світових мов;
- виховати позитивне ставлення до вивчення мови як засобу пізнання, розвитку та самовираження;
- оволодіти основними знаннями про мову на рівні фонетики, лексикології, граматики та тексту;
- сформувати вміння в галузі орфоєнії, орфографії, пунктуації, стилістики та культури мови;

— розвивати комунікативні вміння та навички, необхідні для слухання, читання, говоріння, письма;

— пізнавати мову як феномен, що є носієм соціального та культурно-історичного досвіду народу.

Зазначена мета та завдання визначаються компетентнісним підходом до навчального процесу.

Методичними принципами є:

— практична спрямованість навчання, що передбачає оптимальне співвідношення вправ репродуктивного, умовно-репродуктивного і продуктивного характеру, дозволяє стимулювати комунікативну активність учнів, виробити потребу в знаннях, закласти основи творчого підходу до навчання і сприяти ефективному спілкуванню;

— взаємопов'язане навчання мови і мовлення є необхідною умовою формування ключових і предметних компетентностей у межах наскрізних і предметних освітніх ліній;

— опора на знання української мови дозволяє уникнути невиправданого дублювання теорії, заощаджувати навчальний час на розвиток мовлення, зіставляти мовний матеріал, унаслідок чого школярі більш тонко зможуть сприймати явища і російської, і української мов, удосконалювати культуру мовлення;

— обумовленість мовленнєвої діяльності тематикою навчальних текстів і ситуацій, що забезпечують системне формування ключових і предметних компетентностей у межах наскрізних і предметних ліній.

Компетентнісний підхід передбачає формування ключових і предметних компетентностей.

Ключові (загальноосвітні) компетентності — це сукупність знань і навичок, необхідних кожному учневі як суб'єктові навчально-виховного процесу для самовизначення, загального розвитку і самореалізації.

Роль російської мови у формуванні ключових компетентностей

К	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною та рідною (у разі відмінності) мовами	<p>Уміння: доречно і правильно <i>використовує</i> мовні засоби відповідно до комунікативних завдань і ситуації спілкування (формальною і неформальною); <i>володіє</i> усіма типами та видами мовленнєвої діяльності; адекватно <i>сприймає</i> пояснення вчителя, матеріал підручників, довідників, словників та інших джерел (у т. ч. електронних); <i>вступає</i> в діалог, <i>пояснює</i> факти, поняття; висловлює думки, почуття; <i>обґрунтовує</i> свої погляди; <i>створює</i> усні й письмові мовленнєві твори, доречно використовуючи засоби художньої виразності.</p> <p>Ставлення: <i>повага</i> до державної мови як чинника державотворення; <i>усвідомлення</i> ролі державної та рідної мов як засобу спілкування, особистісного розвитку та самовираження; <i>ставлення</i> до спілкування як до загальнолюдської цінності.</p> <p>Навчальні ресурси: <i>навчальні</i> тексти, образотворчі засоби, географічні та лінгвістичні карти, статистичні дані, навчальні ситуації, які сприяють діалогу, дискусії, висловлюванням монологічного характеру</p>